

В.Я. Тацій, д-р юрид. наук,
професор, академік НАН України,
ректор, зав. кафедри кримінального права № 1
Національна юридична академія України
імені Ярослава Мудрого,
президент АПрН України, м. Харків

УДК 342.7(477)

ПРАВА ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА ЯК ПІДҐРУНТЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Проголошення України правовою й демократичною державою вимагає значних зусиль як від вищих посадових осіб, так і від юридичної громадськості по втіленню цієї важливої засади конституційного ладу в життя. Передовсім мова має йти про утвердження прав людини як у вітчизняному законодавстві, так і практиці їх застосування. І це не випадково, адже беззаперечною підвалиною формування дійсно правової державності є визнання й дотримання принципу верховенства права. Будучи закріпленим у ч.1 ст. 8 Основного Закону нашої держави, він означає в тому числі й можливість звернення до суду для захисту конституційних прав та свобод людини і громадянина безпосередньо на

підставі Конституції.

Це конституційне положення залишається вкрай актуальним з огляду на численні проблеми, пов'язані із законодавчою регламентацією конституційних прав і свобод. Показовою є ситуація із законодавчим регулюванням права на мирні зібрання, передбаченого ст. 39 Конституції. Адже на сьогодні одним з основних документів, яким деталізується це право, є Указ Президії Верховної Ради СРСР «О порядке организации и проведения собраний, митингов, уличных походов и демонстраций в СССР» від 28 липня 1988 р. І подібних прогалин на конституційному полі залишається чимало.

Разом із тим, незважаючи на конституційно закріплену мож-

ливість безпосереднього звернення громадян за захистом свого права до судових органів, використання останнього в правозастосовчій практиці не є задовільним. При цьому в судових органів є не тільки законодавча основа для застосування цього важливого принципу, а й відповідні рекомендації Верховного Суду України, які, по суті, є обов'язковими для органів правосуддя. У постанові № 9 від 1 листопада 1996 р. «Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя» Пленум Верховного Суду України зазначив наступне: «Судова діяльність має бути спрямована на захист цих прав і свобод від будь-яких посягань шляхом забезпечення своєчасного та якісного розгляду конкретних справ... Суди при розгляді конкретних справ мають оцінювати зміст будь-якого закону чи іншого нормативно-правового акта з точки зору його відповідності Конституції і в усіх необхідних випадках застосовувати Конституцію як акт прямої дії» [3, с. 39].

Новітнє процесуальне законодавство орієнтує судові органи на застосування принципу верховенства права саме при необхідності забезпечення й захисту прав людини. Відповідно до ч.1 ст. 8 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАСУ) суд при вирішенні справи

керується саме цим принципом, відповідно до якого людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями й визначають зміст і спрямованість діяльності держави [5; 2005. – №32. – Ст.1918]. Такі й подібні до них законодавчі новели повинні, на наше глибоке переконання, стимулювати переорієнтацію правозастосовчої практики в бік посилення гарантування прав людини.

Ще одним важливим питанням у конституційній політиці щодо прав людини є широкомасштабне входження нашої держави в міжнародний правовий простір суб'єктом міжнародного права, який гарантує й визнає міжнародні правові стандарти. У першу чергу потрібно відмітити такий важливий крок України, як ратифікація 17 липня 1997 р. Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [5; 1998. – №13. – Ст.270], а отже, й визнання юрисдикції такої впливової судової установи, як Європейський суд з прав людини. З того часу намітилось поступове усвідомлення громадянами нашої країни цього Суду як дієздатного органу захисту, в тому числі і їх прав. Достатньо зазначити, що на сьогодні Україна знаходиться на 4-му місці за кількістю звернень до Європейського суду серед країн, що ратифікували Конвенцію.

ПРОБЛЕМИ ЗАКОННОСТІ

З одного боку, це, як уже наголошувалось, є свідченням зростання рівня правової культури громадян з точки зору усвідомлення можливостей відстоювання своїх прав і законних інтересів у судах, а з другого – чітка ілюстрація слабкості вітчизняної судової системи, не здатної задовольнити потреби своїх громадян у справедливому, об'єктивному й оперативному розгляді спорів про право.

Одним з кроків виправлення такої непростой ситуації слід визнати новелу в процесуальному законодавстві, згідно з якою суд при вирішенні публічно-правових спорів має застосовувати принцип верховенства права з урахуванням практики Європейського суду з прав людини (ч.2 ст. 8 КАСУ). Звертаємо увагу також на позитивну практику використання правових позицій Європейського суду в конституційному судочинстві. Доречно згадати рішення Конституційного Суду України від 10 жовтня 2001 р. у справі про заощадження громадян, у якому він, аргументуючи свої позиції щодо конституційних гарантій права власності й можливостей його обмеження, послався на рішення Європейського суду у справі «Джеймс та інші проти Сполученого Королівства» від 21 лютого 1986 р. [6] Сподіваємось, що з часом аналогічна практика займе

своє належне місце і в діяльності судів загальної юрисдикції, а це дасть змогу зменшити кількість звернень до Суду, зробити діяльність судових інституцій більш гуманістично спрямованою, а значить, підвищити рівень правової державності.

Хотілося б при цьому охарактеризувати можливості по імплементації міжнародних стандартів в галузі прав людини стосовно окремих сфер громадського й політичного життя.

Будучи підґрунтям системи міжнародно-правових актів у галузі прав громадян, Загальна декларація прав людини закріпила фундаментальні цінності, які мають особливе значення у всіх сферах суспільного життя. Її положення розвинені в багатьох міжнародних документах, прийнятих на її основі, зокрема, в Міжнародному пакті про громадянські й політичні права, Міжнародному пакті про економічні, соціальні й культурні права (1966 р.), Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (1950 р.) та ін.

Відповідно до ч. 1 ст. 21 Декларації кожна людина вправі брати участь в управлінні своєю державою безпосередньо чи за посередництвом вільно обраних представників. Це положення розвивається у частинах 2 і 3 ст. 21: кожна людина має право рівного доступу до державної

служби у своїй країні; воля народу повинна бути основою влади уряду; ця воля повинна знаходити вираження в періодичних і нефальсифікованих виборах, що мають проводитися при загальному й рівному виборчому праві, шляхом таємного голосування або ж за допомогою інших рівнозначних форм, що забезпечують свободу голосування. За ст. 20 Декларації кожна людина має право на свободу мирних зборів та асоціацій; ніхто не може бути примушений вступати в яку-небудь асоціацію.

У розд. II Конституції України всі вищенаведені положення Декларації не тільки знайшли своє відбиття, а й були розширені й конкретизовані. Це стосується права на об'єднання («асоціації» за термінологією Декларації) (ст. 36 Основного Закону); права брати участь в управлінні державними справами, виборчих прав, рівного права доступу до державної служби (ст. 38); права на мирні збори (ст. 39). Крім цього мінімального переліку, започаткованого Декларацією, в Україні на конституційному рівні закріплено політичне право громадян брати участь у референдумі, право на звернення до державних органів і посадових осіб.

На відміну від Загальної декларації, яка лише називає право на мирні збори, на свободу асоціацій і об'єднує їх в одній

статті, в Міжнародному пакті про громадянські й політичні права ці права розміщені в різних статтях, де встановлюються умови їх легальних обмежень [4]. Таким же правовим шляхом іде й Конституція України, проголошуючи у статтях 36 і 37 право громадян на об'єднання та його межі і в ст. 39 – право збиратися мирно.

Цей пакт, як і Декларація, композиційно поєднує в одній статті право брати участь у веденні державних справ з виборчими правами і з правом допуску до державної служби. Таке ж поєднання зазначених настанов спостерігаємо і в ст. 38 Конституції, що дозволяє зробити висновок, що саме ці 2 правомочності є вирішальними для реалізації права на участь в управлінні державними справами.

Документом регіонального характеру, який містить міжнародні стандарти щодо політичних прав громадян, є для України насамперед Європейська конвенція про захист прав людини та основоположних свобод (1950 р.) і додаткові протоколи до неї. Порівняно з Декларацією і Пактом Конвенція містить менший перелік прав громадян у політичній сфері: у її ст. 11 гарантується лише право на свободу мирних зборів і свободу асоціацій. Практика Європейського суду вказує також на тісний її

ПРОБЛЕМИ ЗАКОННОСТІ

зв'язок з політикою права на свободу вираження своєї думки (ст. 10 Конвенції). У частині 2 ст. 11 Конвенції встановлені підстави допустимих обмежень права на свободу мирних зборів і свободу асоціацій, в основному ідентичні їх переліку в Пакті, але дещо розширені: додано умову обмеження з метою запобігання безчинствам і злочинності та можливість законних обмежень на здійснення цих прав особами, які входять до складу державного управління.

З додаткових протоколів до Конвенції лише Протокол № 1 доповнює наданий Конвенцією перелік політичних прав громадян: Високі Договірні Сторони зобов'язуються проводити вільні вибори з розумною періодичністю шляхом таємного голосування в умовах, що забезпечать вільне волевиявлення народу у виборі законодавчої влади (ст. 3 Протоколу).

Необхідно зазначити, що редакція ст. 38 Основного Закону України відповідає загальновизнаним міжнародним документам з прав людини і запозичена з них, зокрема, ст. 21 Загальної декларації прав людини, ст. 25 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права. Право громадян на участь в управлінні державними справами закріплено в Конституції України не окремо, а поєднано в одній статті

з виборчими правами, правом брати участь у референдумах і правом рівного доступу до державної служби. Тут Основний Закон дотримується перелічених міжнародних актів, оскільки проголошені в них правомочності є найважливішими в реалізації права на участь в управлінні державою. Крім того, наприклад, у Конституції Росії в тій самій статті також закріплено право брати участь у відправленні правосуддя. У зв'язку з тим, що судова влада має бути повністю деполітизованою, право на участь у здійсненні судової влади, вважаємо, недоцільно закріплювати в системі політичних прав громадян. Тому формулювання ст. 38 Конституції України є переконливим, вичерпним і не потребує змін.

Разом із тим запроваджена в Україні стовідсоткова пропорційна виборча система перешкоджає реалізації конституційного права обирати й бути обраним до органів влади, тому що відтепер його можна здійснити лише через участь у політичних партіях, які не завжди адекватно відбивають настрої виборців.

Прагнення побудувати орієнтоване на інтереси людей, відкрите для всіх і спрямоване на розвиток інформаційне суспільство, в якому кожен міг би створювати й накопичувати інформацію та знання, мати до них віль-

ний доступ, користуватися й обмінюватися ними, – все це в інформаційній сфері визнається головними пріоритетами, проголошеними Законом «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» [5; 2007. – №8. – Ст.273].

Відкритість і прозорість діяльності державної влади, активна співпраця із засобами масової інформації (далі – ЗМІ) – це принципи, втілені в Законах України «Про Національну програму інформатизації» [5; 1998. – №10. – С. 5] та «Про Концепцію Національної програми інформатизації» [5; 1998. – №10. – С. 15], Указах Президента України «Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні» [5; 2000. – №31. – Ст.1300], «Про підготовку пропозицій щодо забезпечення гласності та відкритості діяльності органів державної влади» [7; 2001. – №88], «Про забезпечення умов для більш широкої участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» [7; 2004. – №146], постановах Кабінету Міністрів України «Про порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади» [5; 2002. – №2. – Ст.57],

«Про заходи щодо подальшого забезпечення відкритості у діяльності органів виконавчої влади» [5; 2002. – №36. – Ст.1700]. Саме ці принципи сьогодні визначають політику України і служать орієнтиром при прийнятті рішень у сфері державного управління.

Визнання свободи слова й інформації стрижнем українського інформаційного законодавства є, безумовно, необхідним, але недостатнім для того, щоб в Україні відбулись кардинальні зміни в царині забезпечення свободи масової інформації й права на доступ до неї. Суттєвої модернізації і втілення європейських стандартів потребують більшість нормативно-правових актів, що становлять цю галузь законодавства. Зокрема, сьогодні постала нагальна потреба у прийнятті нового закону про інформацію, який гарантував би доступ до неї в органах державної влади й органах місцевого самоврядування на засадах Рекомендацій Комітету Міністрів Ради Європи № R 19 (1981 р.), REC 2 (2002 р.), 13 (2000 р.), Конвенції ЄЕК ООН, що стосуються доступу до інформації, участі громадськості у прийнятті рішень і доступу до правосуддя у сфері охорони навколишнього середовища (Оргуська Конвенція, прийнята 25 червня 1998 р. й ратифікована Україною

ПРОБЛЕМИ ЗАКОННОСТІ

в 1999 р.).

Також необхідно розробити й прийняти Закон України «Про службу таємниці», що пояснюється тим, що сьогодні документи отримують гриф ДСК («для службового користування») на підставі постанови Кабінету Міністрів України від 27 листопада 1998 р., № 1893 «Про затвердження Інструкції про порядок обліку, зберігання і використання документів, справ, видань та інших матеріальних носіїв інформації, які містять конфіденційну інформацію, що є власністю держави» [5; 1998. – №48. – С. 31]. А це суперечить Конституції України, згідно зі ст. 34 якої право на інформацію може бути обмежено лише на підставі закону, а не підзаконного нормативно-правового акта.

Потрібно переглянути на відповідність п. 2 Рекомендації Рес (2002 р.) 2 Комітету Міністрів Ради Європи від 21 лютого 2002 р. «Про доступ до офіційних документів» (за яким обмеженню підлягає інформація, а не документ у цілому) і положення Законів України «Про Кабінет Міністрів», «Про державну таємницю», бо зазначені останні містять приписи, які обмежують доступ саме до документа.

Актуальним завданням, яке потребує свого вирішення, треба назвати й реформу державного телерадіомовлення, точніше,

трансформацію його в громадське мовлення. Головна функція ЗМІ – доведення до громадськості достовірної, суспільно важливої інформації. Але у XX ст. ЗМІ перетворилися на монополістичні організації, що намагаються не стільки виконувати свою головну функцію, скільки формувати суспільну думку й маніпулювати нею. Як вбачається, змінити таку ситуацію допоможе саме створення громадського телебачення. Саме таке телебачення й радіомовлення є життєво необхідним елементом демократії. Крім того, Україна взяла на себе відповідні зобов'язання, на необхідності виконання яких їй неодноразово наголошувала Парламентська Асамблея РЄ.

Стаття 1 Конституції проголосила Україну соціальною державою, для якої важливого значення набувають права у соціальній сфері, встановлені Декларацією, у тому числі право на соціальне забезпечення (ст. 22), працю, вільний вибір роботи, справедливий і сприятливий умови праці й захист від безробіття (ст. 23), відпочинок і дозвілля (ст. 24), належний життєвий рівень (ст. 25) тощо.

В Україні створено систему соціального захисту, фундамент якої становить загальнообов'язкове державне соціальне страхування. В основному забезпечено право на працю й відпо-

чинок, створені правові умови для колективних форм захисту трудових прав тощо. У той же час не можна назвати задовільними стан і темпи реформування законодавства про працю, особливо з огляду на те, що затримка опрацювання проекту Трудового кодексу України гальмує подальшу діяльність щодо поліпшення цієї широкої за колом відносин галузі. Нагадаємо, що проект цього Кодексу від 20 травня 2008 р. приймається за основу вже двічі, бо робота над першим, прийнятим у 2003 р., зайшла у глухий кут. За майже 4 десятиліття дії чинного Кодексу законів про працю знадобилося не тільки вносити до нього численні зміни й доповнення, а й приймати багато окремих законів. Тому нині відносини у сфері суспільної праці регулюються надзвичайно великою кількістю нормативних актів як на рівні законів (достатньо навести тільки основні з них – «Про зайнятість населення» [2], «Про відпустки» [1; 1997. – №2. – Ст.4], «Про оплату праці» [1; 1995. – №17. – Ст.121], «Про охорону праці» [1; 1992. – №49. – Ст.668], «Про профспілки, їх права та гарантії діяльності» [1; 1999. – №45. – Ст.397], «Про колективні договори та угоди» [1; 1993. – №36. – Ст.361], «Про порядок вирішення колективних трудових спорів» [5; 1998. – №12. – С.12]),

такі підзаконних актів. Такий стан законодавства у цій царині робить громіздкою систему нормативного регулювання, ускладнює застосування норм різних актів, які не тільки дублюють, а інколи й протирічать одна одній. Завершення опрацювання проекту такого універсального акта, як Трудовий кодекс, допоможе впорядкувати нормативне регулювання у цій сфері.

Законодавцям України є багато над чим працювати і в забезпеченні такого важливого для кожної пересічної людини права, як право на достатній життєвий рівень. Якщо зважити на його складники, зазначені в ст. 25 Декларації (їжа, одяг, житло, медичний догляд, необхідне соціальне обслуговування), то в реалізації кожного з них існують свої проблеми.

За таких складних умов потрібна консолідація зусиль всіх владних інституцій держави. Верховна Рада України покликана, як це встановлено у ст. 92 Конституції, розробити основи внутрішньої соціальної політики, Кабмін – програми щодо її реалізації, а Президент у межах повноважень, наданих Основним Законом – забезпечити контроль і гарантування дотримання зазначених соціально-економічних прав. Не випадково встановлене у ст. 22 Декларації право кожної людини як члена суспільства на

ПРОБЛЕМИ ЗАКОННОСТІ

соціальне забезпечення пов'язується ресурсами кожної держави. Ресурси в цьому розумінні – це не тільки фінансово-економічні можливості, а й організаційно-правові заходи, перешкоди у здійсненні яких владноможці не завжди прагнуть долати.

Не можна назвати задовільним і стан справ у розвитку законодавства із загальнообов'язкового державного медичного соціального страхування. Його розбудова, розпочата з прийняттям у 1998 р. «Основ законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» і розвинута із введенням в дію законів про страхування від безробіття, нещасного випадку на виробництві, тимчасової втрати працездатності та про пенсійне страхування, загальмувала саме на медичному страхуванні. Можна зрозуміти труднощі розробників законопроекту «Про загальнообов'язкове державне медичне страхування», яким треба подолати багато практичних проблем по впровадженню цього виду страхування. Наприклад, як поєднати страхову медицину з безоплатним наданням медичної допомоги в державних і комунальних закладах охорони здоров'я, встановленим ч. 3 ст. 49 Конституції України?

У нових соціальних реаліях,

на наше переконання, для більшості пересічних громадян збереження системи безоплатної медичної допомоги є вкрай важливим. Тому слід звернути увагу й на те, що у з'ясуванні поняття «безоплатність» не може бути 2-х думок: людина не повинна оплачувати медичні послуги в таких закладах. Підкреслимо своєчасність рішення Конституційного Суду від 29 травня 2002 р. щодо цього питання й однозначність трактування терміна «безоплатність»: індивід, який отримує таку допомогу в державних і комунальних закладах охорони здоров'я, не зобов'язаний відшкодовувати її вартість ні у виді будь-яких платежів, ні у будь-якій іншій формі незалежно від часу надання медичної допомоги.

Очевидно, не все зроблено й у сфері вдосконалення механізму захисту соціально-економічних прав людини.

Не секрет, що сьогодні в Україні спостерігаються не тільки численні порушення соціально-економічних прав громадян, а й брак ефективного механізму їх захисту й поновлення. Загальна декларація прав людини (1948 р.) встановлює право кожного на ефективне поновлення у правах компетентними національними судами в разі порушення його основних прав, наданих конституцією або законом (ст. 8). Та, на

жаль, назвати ефективною діяльність судів щодо поновлення порушених трудових прав не можна.

Положення, закріплені в Декларації, набувають особливого значення у сфері кримінального судочинства, оскільки саме в ній права людини за наявності законних підстав можуть бути суттєво обмежені з боку державних органів, наділених владними повноваженнями. Так, визначальними для побудови системи гарантій прав людини в кримінальному процесі є положення Декларації щодо:

- гарантування права на особисту недоторканість, заборону свавільного втручання в особисте й сімейне життя, посягання на недоторканість житла, таємницю кореспонденції або на честь і гідність людини;

- презумпції невинуватості;

- права на рівний захист закону й на ефективне поновлення в правах компетентними національними судами у випадку порушення основоположних прав, наданих Конституцією або законом;

- неможливості застосування незаконного арешту й затримання;

- права на гласний, справедливий, незалежний і неупереджений суд, який на підставі повної рівності сторін визначає обґрунтованість пред'явленого

особі обвинувачення;

- неможливості застосування тортур або жорстокого, нелюдського й принижуючого гідності особи поводження чи покарання.

За короткий в історичному плані відрізок часу зазначені положення Загальної декларації імплементовані в понад 90 конституцій держав світу. Відмітимо, що всі вони знайшли своє відбиття й у Конституції України, а механізм їх реалізації передбачено національним кримінально-процесуальним законодавством.

Так, Конституція України гарантує кожному право на особисту недоторканість. Саме така конструкція назви загальновизнаного принципу кримінального судочинства, яка підкреслює пріоритетність особистих інтересів, уперше закріплена в цій Декларації. З метою забезпечення даного права законодавець передбачив в Основному Законі систему гарантій, спрямованих на отримання ефективного судового захисту не тільки при вирішенні судом першої інстанції кримінально-правових конфліктів, а й на досудовому провадженні, що знайшло свій прояв у створенні у вітчизняній правовій системі інституту судового контролю. За чинним законодавством взяття під варту, проведення невідкладних слідчих дій у житлі

ПРОБЛЕМИ ЗАКОННОСТІ

чи в іншому володінні особи провадиться виключно за рішенням суду.

Розвиваючи положення Загальної декларації про неможливість свавільного арешту або затримання, Конституція України передбачає 72-годинний строк затримання. Закріплення цього строку саме в Основному Законі держави підкреслює особливе значення цієї гарантії для визначення правового статусу особи в кримінальному судочинстві.

Конституція також передбачає, що кожному заарештованому чи затриманому має бути невідкладно повідомлено про мотиви арешту чи затримання, роз'яснено його права й надано можливість з моменту затримання захищати себе особисто й користуватися правовою допомогою захисника. Кожен затриманий вправі у будь-який час оскаржити в суді своє затримання. Затримана особа має бути негайно звільнена, якщо їй не вручено вмотивованого рішення суду про тримання під вартою. Таким чином, Конституція України надає кожному затриманому право стати перед судом, який перевіряє обґрунтованість затримання й вирішує питання про доцільність подальшого тримання особи під вартою. Такий порядок втілює міжнародно-правовий стандарт, який прийняли всі правові держави і який забез-

печує належний рівень правової захищеності особи в демократичному суспільстві.

Загальна декларація прав людини стала орієнтиром для національного законодавця й при формулюванні фундаментального принципу кримінального судочинства – презумпції невинуватості. Слід підкреслити, що вперше ця основна засада знайшла таке повне нормативне регулювання саме на рівні Основного Закону, відповідно до ст. 62 якого особа вважається невинуватою у вчиненні злочину й не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду. Окрім цього загального формулювання, яке трактує зміст принципу презумпції невинуватості, в Конституції також закріплено низку положень, що відіграють визначальну роль у кримінальному судочинстві при доказуванні по кримінальній справі й при визначенні правового статусу підозрюваного чи обвинуваченого. Зокрема:

– ніхто не зобов'язаний доводити свою невинуватість у вчиненні злочину;

– обвинувачення не може ґрунтуватися на доказах, одержаних незаконним шляхом, а також на припущеннях;

– усі сумніви щодо недове-

деності вини особи тлумачаться на її користь;

– у разі скасування вироку як неправосудного держава відшкодовує матеріальну й моральну шкоду, завдану безпідставним засудженням.

У ст. 8 Декларації за кожним визнається право на ефективне поновлення в правах компетентними національними судами у випадку порушення основних його прав. До речі, ця гарантія була закріплена в національному законодавстві ще до прийняття Конституції України (1996 р.), в Законі України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянинові незаконними діями органів досудового розслідування, прокуратури та суду» від 1 грудня 1994 р. [1; 1995. – №1. – Ст.1]

Тенденції розвитку кримінально-процесуального законодавства України останнім часом свідчать про прагнення законодавця до створення змагальної моделі кримінального судочинства й надання учасникам процесу рівних процесуальних прав для захисту своїх законних інтересів.

При цьому особливого значення набуває створення в нашій державі суду, який відповідатиме вимогам справедливості, незалежності й неупередженості, що також є загальноновизнаним міжнародним стандартом, закріпленим у Загальній декларації. Проблема створення такого суду має низку організаційних і процесуальних аспектів. Вона має бути вирішена спільними зусиллями науковців, практичних працівників та законодавців у перебігу судово-правової реформи, яка на даний час здійснюється в Україні. Адже розширення судової юрисдикції і становлення судової влади, що відповідатиме світовим стандартам, є однією з умов побудови правової держави.

Значною подією для всієї держави повинно стати прийняття нового Кримінально-процесуального кодексу України, в якому мають бути враховані позитивний досвід функціонування системи органів кримінальної юстиції й загальноновизнані міжнародні стандарти захисту прав людини та основоположних свобод.

Список літератури: 1. Відомості Верховної Ради України. 2. Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 14. – С. 170. 3. Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України. – Сімферополь: Таврія, 1998. – С. 39. 4. Зібрання чинних договорів України. – 1990. – №1. – С. 225. 5. Офіційний вісник України. 6. Практика Європейського суду з прав людини. Рішення. Коментарі, 2002. – №4. 7. Урядовий кур'єр.

Надійшла до редакції 02.10.2008 р.